

Білет 23. Пытанне 1. Станаўленне дзяржаўнага суверэнітэту Рэспублікі Беларусь: Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце БССР, прыняцце Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, увядзенне пасады Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, рэспубліканскія рэферэндумы.

1. Здабыццё незалежнасці

У другой палове 1980-х гг., на фоне працэсу перабудовы і дэмакратызацыі грамадства, актывізуецца нацыянальны рух, які выступаў за дзяржаўны суверэнітэт рэспублік. Дзяржаўны суверэнітэт уяўляе сабой незалежнасць і самастойнасць у ажыццяўленні ўнутранай і знешняй палітыкі.

Першым крокам да афармлення дзяржаўнага суверэнітэту стане прыняцце Вярхоўным Саветам БССР. **27 ліпеня 1990 г.** "Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі". БССР абвешчлася суверэннай дзяржавай, але пры гэтым са складу СССР не выходзіла.

19 жніўня 1991 г. у Маскве часткай кіраўніцтва КПСС і вайскоўцамі будзе зроблена спроба ваеннага путчу з мэтай адхілення ад улады М. С. Гарчабева. Путч праваліцца, а працэс афармлення суверэнітэту і незалежнасці рэспублік - паскорыцца. **25 жніўня 1991 г.** будзе прыняты Закон "Аб наданні статусу канстытуцыйнага закона Дэкларацыі Вярхоўнага Савета БССР аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусь". Гэта прывяло да таго, што цэнтральная ўлада СССР больш не магла найпрост умяшвацца ў справы БССР. Ужо 19 верасня Вярхоўны Савет БССР прыме рашэнне перайменаваць Беларускую СССР у Рэспубліку Беларусь. **18 кастрычніка 1991 г.** будзе прыняты Закон "Аб грамадзянстве Рэспублікі Беларусь".

8 снежня 1991 г. у Белавежскай пушчы прэзідэнтам Расійскай Федэрацыі Барысам Мікалаевічам Ельцыным, Прэзідэнтам Украіны Леанідам Макаравічам Краўчуком і Старшынёй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Станіславам Станіслававічам Шушкевічам будуць падпісаны "Белавежскія пагадненні", якія заявілі аб спыненні існавання СССР. Падпісвалася дамова аб стварэнні Саюза Незалежных Дзяржаў (СНД), куды ўжо ўваходзілі незалежныя дзяржавы. **25 снежня 1991 г.** Прэзідэнт СССР Міхась Сяргеевіч Гарбачоў падаў у адстаўку, што азначала канчатковае спыненне існавання СССР.

2. Рэспубліка Беларусь - незалежная і суверэнная дзяржава

Пачнецца перыяд будаўніцтва незалежнай і суверэннай беларускай дзяржавы. **15 сакавіка 1994 г.** будзе прынята Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь. Рэспубліка Беларусь абвешчлася ўнітарнай дэмакратычнай сацыяльна прававой дзяржавай. Абвешчаліся асноўныя правы і свабоды, вяршэнства права і законаў, падзел улад, роўнасць усіх людзей перад законам а адзінай крыніцай улады з'яўляўся народ. Адным з найважнейшых прынцыпаў дзяржаўнай палітыкі абвешчалася стварэнне ўмоў для свабоднага і дастойнага развіцця асобы.

Канстытуцыя ўводзіла пасаду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Яго паўнамоцтвы ўключалі важнейшыя пытанні жыццядзейнасці і функцыянавання дзяржавы. У 1994 г. адбыліся першыя дэмакратычныя выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. У другім туры выбараў упэўненую перамогу атрымаў **Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка**. За яго прагаласавала 80,3 адсотка выбаршчыкаў. У далейшым А. Р. Лукашэнка будзе пераабірацца на пасаду прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у 2001, 2006, 2010, 2016 і 2020 г., што кажа аб даверы з боку грамадзян да абранага курсу развіцця краіны.

Важнае месца ў дэмакратычным афармленні прававой сістэмы дзяржавы займаюць рэферэндумы. **14 траўня 1995 г.** прайшоў першы рэферэндум у гісторыі Рэспублікі Беларусь. Ён быў праведзены па ініцыятыве Прэзідэнта. Прэзідэнт атрымаў падтрымку па ўсіх 4 пытаннях, вылучаных на абмеркаванне (аб наданні рускай мове статусу дзяржаўнай, роўнай з беларускай; аб устанаўленні новых Дзяржаўнага флага Рэспублікі Беларусь і Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь; аб адабрэнні дзеянняў Прэзідэнта, накіраваных на эканамічную інтэграцыю з Расійскай Федэрацыяй; унясенні змяненняў у Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь, якія даюць магчымасць Прэзідэнту датэрмінова спыніць паўнамоцтвы Вярхоўнага Савета).

Новы сцяг уяўляў з сябе палотнішча з чырвонымі ізялёнымі гарызантальнымі палосамі і размешчаным злева беларускім арнамантам. Новы дзяржаўны герб, як і герб БССР, захаваў снапы каласоў, а ў цэнтры замест сярпа і молата знаходзіцца абрыс Рэспублікі Беларусь. Штогод у другую нядзелю мая ў нашай краіне адзначаецца Дзень Дзяржаўнага флага і Дзяржаўнага герба.

У першай палове 1990-х гг. існаваў пэўны дысбаланс улады паміж Вярхоўнай Радай і Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь. З мэтай пераадолення супрацьстаяння паміж выканаўчай уладай (Прэзідэнтам) і заканадаўчай (Парламентам) - **24 лістапада 1996 г.** будзе праведзены Рэспубліканскі рэферэндум. На галасаванне было вынесена два праекты абноўленай Канстытуцыі. Першы - прапанаваны Прэзідэнтам і пашырае яго паўнамоцтвы, другі - прапанаваны парламентам і які ліквідуе пасаду Прэзідэнта. Праект прэзідэнта быў падтрыманы 70,4 адсотка прагаласаваўшых. На рэферэндуме таксама было прынятае рашэнне аб пераносе Дня Незалежнасці з 27 ліпеня на 3 ліпеня (Дзень вызвалення г. Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў).

17 кастрычніка 2004 г. быў праведзены чарговы Рэферэндум, які стаў сведчаннем умацавання прэзідэнцкай улады і даверу да дадзенага інстытута з боку народа. У выніку рэферэндуму народ Беларусі падтрымаў ідэю дазволіць адной і той жа асобе займаць пасаду Прэзідэнта больш за два тэрміны зараз. 79,4% выбаршчыкаў, якія прагаласавалі на рэферэндуме, дадзеную ініцыятыву падтрымалі.

У **2022 г.** адбыўся Рэферэндум Рэспублікі Беларусь аб унясенні змен у Канстытуцыю. У выніку Рэферэндуму была прынята новая рэдакцыя Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, дзе было замацавана стварэнне Усебеларускага Народнага сходу - вышэйшага прадстаўнічага органа народаўладдзя, які будзе выконваць стабілізуючую і кансалідуруючую функцыі

ў грамадстве, гарантаваць пераемнасць і ўстойлівасць сістэмы органаў дзяржаўнай улады. Апроч гэтага, з улікам эканамічных, сацыяльных і палітычных зменаў апошніх гадоў, былі ўдакладненыя і актуалізаваныя асобныя артыкулы Канстытуцыі. Гэтыя змяненні накіраваны на далейшае развіццё і ўмацаванне дзяржаўнага суверэнітэту Рэспублікі Беларусь.

Такім чынам на працягу 1990-х - пачатку 2000-х гг. будзе сфарміравана прававая і заканадаўчая аснова сучаснай беларускай дзяржавы, якая характарызуецца моцнай прэзідэнцкай уладай, народаўладдзем, дэмакратычнымі прынцыпамі кіравання, вяршэнствам права і закона.